

3:1985

verreikend

erlode

verrijkend

SCHOEBEN ROGER
DORPSSTRAAT 62

3745 EIGENBILZEN

Verantwoordelijke uitgever: Jef Leijssen, Bemwaartstraat 36, 3583 Overpelt.

Tijdschrift voor
NATUURBESCHERMINGSEDUCTIE,
13de jaargang, nummer 3
september 1985, van
WERKGROEP LIMBURGSE NATUUR-
GIDSEN.

Lid van Natuurbeschermingsac-
tie Limburg en het Nationaal
Verbond voor Natuurbescherming

Verschiedata:
21/3, 21/6, 21/9, 21/12.
Tussenummers: mei en augustus
Copijdata:
15/2, 15/3, 15/8, 15/11.

REDAKTIE:

Theo Dreesen, Sil Janssen,
Cécile Ulenaers, Anemie Ver-
heyden, Mimi Mondelaers.

Verantwoordelijke uitgever,
samenstelling en productie:
Jef Leijssen, Bemvaartstraat
36, 3583 Overpelt; 011/643616.

Druk en bundeling:
Familie Van houtte, Genk.

Verzending:
Cécile Ulenaers, Steenweg Linde
66, 3570 Linde-Peer. 011/735279.

Abonnementen:
250 frank storten op nummer:
235-0010248-75.

Aan dit nummer werkten mee op
eigen verantwoordelijkheid
voor hun artikel:

Theo Dreesen, Lilliane Dedroog
Anemie Verheyden, Edgard Ste-
vens, Dr. Janssen, George Nijs
Dan Jacob, Louis Simons, Jef
Leijssen, Robert Berten, Ber-
tie Vanderlee, Mimi Mondelaers
CCBV-Limburg, Hugo Vanderlin-
den, Cécile Ulenaers, Dr. Gie
Mortelmans, Donaat Sniijders.

Jaargang 1985 wordt opgedragen
aan LODE VAN HOUTTE als post-
hume hulde en dank voor zijn
inzet ten bate van Erica.

Nu iedereen weer uitgerust, bruingebrand,
vakantiemoe en met opgeladen batterijen, na
deze schitterende zomer (waar?) weer vol ijver
aan de dagelijkse sleur is begonnen, wordt het
hoogtijd dat we weer als natuurgids aan de
slag gaan.

Hoogtepunt voor ons is de 2de CVN-dag in
Malpertuus op 6 oktober. Op die dag is Limburg
gastheer voor alle natuurgidsen uit Vlaanderen
Er zal op velen een beroep worden gedaan om te
helpen, maar ik vind dat iedere natuurgids so-
wieso samen met zijn familie op deze happening
moet aanwezig zijn.

Dan is er nog de vredesbetoging van 20 octo-
ber te Brussel. Men heeft in het verleden ge-
tracht deze manifestaties te minimaliseren
door de deelnemers ervan te bestempelen als
naïevelingen of politiek gemanipuleerden. Is
het dan zo naïef zich in te zetten voor het
overleven van de mensheid of een leefbare we-
reld voor onze kinderen? Dit heeft niets te
maken met links of rechts, wel met bezorgheid
om het leefmilieu. Dus; allemaal naar Brussel.
Voor de rest een zonnige, prachtige en kleur-
rijke herfst en tot kijk op de CVN-dag en te
Brussel in de vredesbetoging.

Theo Dreesen, Ondervoorzitter.

inhoud

Informatie:

3. Vormingsactiviteiten; Wij wandelen met;
4. In memoriam: Heinrich Böll;
5. De 2de CVN-dag te Hasselt, Malpertuus;
8. Dag lieve mensen;
- Jong geleerd:
9. Verboden vruchten 3;
10. Boom, vriend van de mens;
13. Natuurlijke Landschapselementen 3;
16. Nucleaire winter;
20. Flora-inventarisatie 2;
22. Herfstgedicht.

Verder met de natuur:

23. Voelspriet: Greenpeace;
 25. Maasdeuntje;
 26. Oproep tegen de vogelvangst door CCBV;
 27. Maaswaterwaarden 2;
 31. Jongerenhoekje 3;
 33. Uitgaven in eigen beheer;
- Kruisende natuurwoorden.

INFORMATIE

over de activiteiten van de werkgroep.

Vormingsactiviteiten

15-22 september: NATIONALE NATUURBESCHERMINGSWEEK: zie Nal-krant 2/85 en 3/85.

06 oktober: TWEEDE CVN-DAG TE HASSELT, MALPERTUUS: lees artikel over deze dag.

11 oktober: VOORDRACHT OVER PADDESTOELEN. Dia's met commentaar over de ridders van de duisternis. Hotel Majestic, Europalaan 68, Genk. 20.00 uur.
Leiding: Luc Lenaerts en André Vandesande.

13 oktober: PADDESTOLENWANDELING te Bokrijk: de praktijk toetsen aan de theorie. Samenkomst aan het Koetshuis bij de kasteelparking. 10.00 uur i.p.v. 09.00 uur omwille van de verkiezingen. Einde op het middaguur. Leiding: idem voordracht.

20 oktober: NATIONALE BETOGING TEGEN DE KERNBEWAPENING te Brussel. Nu meer dan ooit nodig. Zie plaatselijke pers; lees artikel over nucleaire winter.

17 november: DAGTOCHT MET DE BUS NAAR HET VERBRONKEN LAND VAN SAEFTINGE.

samenkomst: om 07.20 uur te Genk aan het Station
om 07.30 uur te Hasselt aan de Kanaalkom.

Wielewaal Bree en Natuur en Landschap Genk gaan mee. Wie eerst komt, eerst.....
Inschrijven: Storten van 250 fr. op nr. 235-0010248-75; melden: reis VLVS.
Busprijs eventueel aan te passen, ingang afzonderlijk ter plaatse te betalen.
Geen kinderen onder 10 jaar, geen ongezonde of slecht te been zijnde volwassen.
Nodig: lunchpakket, kijker, regenkleiding, kniehoge laarzen, vogelboeken.
Leiding: Felix Baeten en Annemie Verheyden.

22 november: VOORDRACHT OVER HET MEER: inzicht in nationaal probleem nummer één.
Htel Majestic, Europalaan 68, Genk. 20.00 uur. leiding: Dirk Kums.

ZONDAG 29 SEPTEMBER, CULTUREEL CENTRUM, BREUSTERSTRAAT 23, EIJSDEN, NEDERL.
Provinciale Limburgse IVN-dag. Thema: De Natuurbescherming en de Recreatie.
Programma: 10.30 - 12.00 uur: sprekers. 12.00 - 13.00 uur: lunch.

13.30 - 16.00 uur: wandelen. 17.00 uur: gezellig samenzijn.

10.30 - 17.00 uur: groene markt en tentoonstelling.

Hoe bereiken? E9 -afslag Oost-Maerland-Eijsden; Rijksweg richting Eijsden;
Groenstraat; Joh.Seb.Bachstraat; Kennedylaan; Breusterstraat;

Cultureel Centrum op nummer 23.

Allen daarheen, het is een probeem dat ook ons raakten van dezelfde aard is.

Samenstelling: Liliane Dedroog, Rijksweg 197, 3630 Maasmechelen. 011/76.15.95

wij wandelen met

22 sept: LUNMEN: Landschapswandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Lummen.

14 uur aan de zaal Ideal te Linkhout.

22 sept: TESSENDERLO: Herfstwandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.

14 uur aan het Bosmuseum Gerhagen te Tessenderlo.

28 sept: HEUSDEN: Zwammenwandeling met Mycolim aan de Galgenberg.

9 uur aan het College van Heusden.

29 sept: 'De Ziepbeek'. Gids: het Natuurhulpcentrum van Opglabbeek.

13 uur aan het Asiel te Opglabbeek. Geen honden, wel laarzen.

05 octo: ST.TRUIDEN: Paddestoelenwandeling met Mycolim te Nieuwenhoven.

9 uur aan de Parking van Nieuwenhoven.

06 octo: LOMMEL-KOLONIE: Vloeiweiden. Gids: Noordlimburgse Natuurgidsen.

14 uur, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie. Geen honden, wel laarzen.

06 octo: BUSUITSTAP: Voerstreek e/h Natuurhistorisch Museum te Mastricht.

9 uur: Station St.Truiden. Gids: L.Allemeersch; Wielewaal. afd. St.Truiden.

- 06 octo: KANNE: Herfstwandeling op het Plateau van Caestert.
14 uur aan kerk van Kanne te Riemst. Gids: Leefmilieu Riemst.
- 13 octo: HOEPERTINGEN: Fruitwandeling en een bezoek aan een fruitteler.
14 uur, Speelhof (aan de kerk) Borgloon. Gids: Leefmilieu Borgloon.
- 13 octo: HEUSDEN-ZOLDER: Natuurwandeling te Terlamen. Milieuraad Heusden-Zolder.
14 uur op de parking van de Omloop.
- 13 octo: GENEBOs: Herfstwandeling op de Kepkesberg. Gids: De Hamse Natuurvrienden
9 uur aan de Kerk van Genebos, Oostham.
- 13 octo: TESSENDERLO: Paddestoelenwandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo
14 uur aan het Bosmuseum Gerhagen te Tessenderlo.
- 20 octo: Herfstwandeling aan de Caelehaag. Gids: het Natuurhulpcentrum Opglabbeek.
14 uur aan het Wellem Tell-strand.
- 20 octo: Herfstwandeling Hengelhoeft. Gids: Florent Vanbrabant.
9 uur, Parking Kasteel Hengelhoeft, Houthalen.
- 20 octo: BETOGING TEGEN DE KERNENERGIE te Brussel.
zie plaatselijke pers.
- 26 octo: TERLAEMEN: Paddestoelenwandeling met Mycolim (de ganse dag).
9 uur aan de kerk van Bolderberg, Heusden-Zolder.
- 27 octo: LUMMEN: Herfstwandeling Willekensberg. Gids: Werkgroep Ecologie Lummen.
14 uur aan het Parkhotel te Lummen.
- 27 octo: Wandeling in de Hoge Venen. Gids: Leefmilieu Riemst.
9 uur aan het Gemeentehuis van Riemst. Men gaat met de bus.
- 03 nove: HEERS: Langs de bronbossen van de Hark. Gids: Ch. Claessen, Wielawaal Fr.
14 uur aan de kerk Mechelen-Bovelingen, Heers.
- 03 nove: LOMMEL-KOLONIE: Vloeiweiden. Gids: Noord-Limburgse Natuurgidsen.
14 uur, Einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie, Laarzen, Geen honden.
- 09 novem: HENGELHOEF: Paddestoelenwandeling met Mycolim.
9 uur, Parking Hengelhoeft, Houthalen.
- 10 nove: HEKS: Parkwandeling. Gids: Leefmilieu Borgloon.
14 uur, Speelhof (aan de kerk) Borgloon.
- 24 nove: LUMMEN: Boswandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Lummen.
14 uur aan de kerk van Meldert, Lummen.
- 01 dece: ST. TRUTTEN: Natuur in het park, Speelhof en Begijnhof. Gids: J. Debruyn,
R. Collart, Wielawaal afdeling Fruitstreek.
14 uur aan de ingang van het Park aan het Menten de Horneplein.
- 01 dece: LOMMEL-KOLONIE: zie 3 november.
- 08 dece: BORGLOON EN JESSEREN: Winterwandeling. Gids: Leefmilieu Borgloon.
14 uur, Speelhof (aan de kerk) Borgloon.
- 22 dece: TESSENDERLO: Winterwandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14 uur aan het Bosmuseum Gerhagen, Tessenderlo.

Samenstelling: Annetie Verheijden, Naamse Steenweg 245, St. truiden 011/68.40.60

bijleven en welzijn

In memoriam: Heinrich Böll.

Op 17 juli ging eigenlijk totaal onverwacht de Duitse schrijver Heinrich Böll over naar een ander bestaan. Enerzijds werd hij geprezen als de Nobelprijs-winnaar voor Literatuur 1972; als de beste naoorlogse schrijver die zich nochtans in geen enkel vakje liet inlijven, maar waarvan het werk wordt gekenmerkt door het enorme vermogen zich in te leven in de dagelijkse bestaanszorgen van Jan met de Pet; als het 'geweten van Duitsland' omdat hij niet ophield de vinger te leggen op het zere plekje in de maatschappijstructuur van het naoorlogse Duitsland.

Anderzijds werd hij juist om dit engagement verguisd als een lastig aard tout court, die enerzijds duidelijk zijn sympathie voor groenen en pacifisten liet blijken, maar anderzijds de eerste was om de communistische infiltratie te veroordelen. Bij ons was hij vooral bekend én gewaardeerd als koploper nummer één

in betogingen tegen de kernomvel en vóór de vrede.

Verder had hij een gloeiende hekel aan elke vorm van machtsmisbruik. Hij zette zich dan ook af tegen de Kerk als instelling, tegen het leger en zijn caste-opbouw, tegen de ambtenarij en zijn pedante traagheid, tegen de zakenwereld en zijn gebrek aan scrupules. Wanneer hij ten slotte zo ver ging begrip te vragen voor de extremisten van de RAF en van leer te lezen tegen de alles vernielende sensatiezucht van de pers, haalde hij zich de woede van deze mediavorm op de hals en werd hij in alle toonaarden aangeklaagd, uitgescholden en beschuldigd. Ei zo na werd hij uit zijn geliefde land verdreven, te temmen was hij echter niet.

In zijn roeien tegen stroomop moet deze man zich ontzettend eenzaam hebben gevoeld. Lichamelijk ging hij er dan ook aan kapot, geestelijk bleef hij echter onvermoeibaar verder vechten tegen de hebzucht en het eigenbelang van het kapitaal, verpozings zoekend in het maken van gevoelige waterverfschilderingen. Een groot voorganger, gekenmerkt door de cardinale deugden van Nietzsche: inzicht, moed, mededogen en eenzaamheid, ging van ons heen. Zijn boeken liet hij echter na als monumenten van maatschappijkritiek in positieve zin. Late, wij ze lezen en herlezen om er de kracht en houvast in te vinden, die nodig zijn in de strijd voor een beter leefbare wereld, reden waarom deze gedachtenis aan Heinrich Böll werd gewijd.

Jef Leijssen, Overpelt.

Bronnen: Hugo Quintens: Ik ben jullie Heinrich niet; Belang van 29 juli 1985.
Jan Braet : Biljarten in de hemel ; Knack van 24 juli 1985.

CVN-dag

Vorig jaar is de eerste Dag van het Centrum voor Natuurbeschermingseducatie te Beernem bijna onopgemerkt aan ons voorbij gegaan. De aankondiging van die dag werd tamelijk laat verspreid, zodat de meeste natuurgidsen door wandelingen of andere activiteiten weerhouden waren. Daardoor kwam het dat slechts een paar mensen uit onze provincie de verplaatsing naar Beernem hebben gemaakt.

Dit jaar ligt dat heel anders. Reeds een half jaar geleden werd de datum, 6 oktober, vastgelegd en werd het programma in de CVN-krant bekend gemaakt. Zo heeft iedereen schikkingen kunnen treffen om die dag vrij te houden voor de CVN-dag. De bedoeling is dat op die dag alle natuurgidsen én kandidaat-natuurgidsen met hun gezin bij de sportzaal Malpertuus, Godsheid-Hasselt samenkomen om contacten te leggen met natuurgidsen uit de andere Vlaamse provincies en met hen eens te praten over hun acties en problemen, over koetjes en kalfjes, om nog eens de mensen te ontmoeten die ze vroeger ergens op een wandeling hebben leren kennen.

Voor ons, Limburgers, is de CVN-dag dit jaar wel wat bijzonders. Door het CVN-bestuur werd immers voorgesteld die dag te laten doorgaan in onze provincie en daarbij werd gevraagd, zelfs verwacht, dat wij er een echt gezellig feest zouden van maken. Het wordt dus geen meeting met voordrachten en besprekingen, maar een aaneenschakeling van feestelijke activiteiten na een gezellige geleide wandeling in de omgeving. In het programma vind je alle inlichtingen daarover. Je kan je boterhammen en drinken meebrengen of je kan ter plaatse wat te eten kopen (warme worst, een schoteltje met groenten, pannenkoeken, broodjes ham of kaas, taart) tegen een zeer democratische prijs.

Het optreden van boerenvolksdansers, vlegeldorssers en een volksmuzikant met orgeltje en harmonica, zal zeker tot de stemming bijdragen terwijl een interprovinciale wedstrijd in volksspelen zorgt voor de nodige ontspanning. Op vele Limburgse natuurgidsen en hun echtgenoot-genote zal trouwens een beroep worden gedaan om een handje toe te steken bij het klaarmaken van het eten, smeren van brood, braden, opdienens, afruimen, afwassen, afbreken, enz... Als iedereen van goede wil is en zijn taak uitvoert zoals verwacht wordt, zal deze CVN-dag zeker een groot feest worden. Geen enkele Limburgse natuurgids of cursist-natuurgids zou

op deze dag mogen ontbreken. Wij moeten tonen dat de Limburgse natuurgidsen actieve en gastvrije mensen zijn, voor wie de liefde voor de natuur niet alleen bestaat uit holle woorden maar ook leidt tot daden. Wie zich wil opgeven om op die dag mee te werken, kan contact opnemen met ondergetekende. Zaterdagmiddag om 14.00 uur starten voorbereidende werkzaamheden. Ook dan is iedereen welkom.

Hugo Vanderlinden, Pastoor Wintersstraat, 3, 3920 Lummen. 011/55.14.54.

hoe bereiken?

A) **OPINBAAR VERVOER:** vanaf de stations Hasselt en Genk, elke 30 minuten, een NMVB-bus lijn 1, 8 of 11 tot aan de halte Godsheide.

B) **EIGEN WAGEN:** vanuit West- en Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Brabant en Noord-oost-Limburg: autosnelweg A2/E39 tot afrit 30, Park Midden-Limburg.

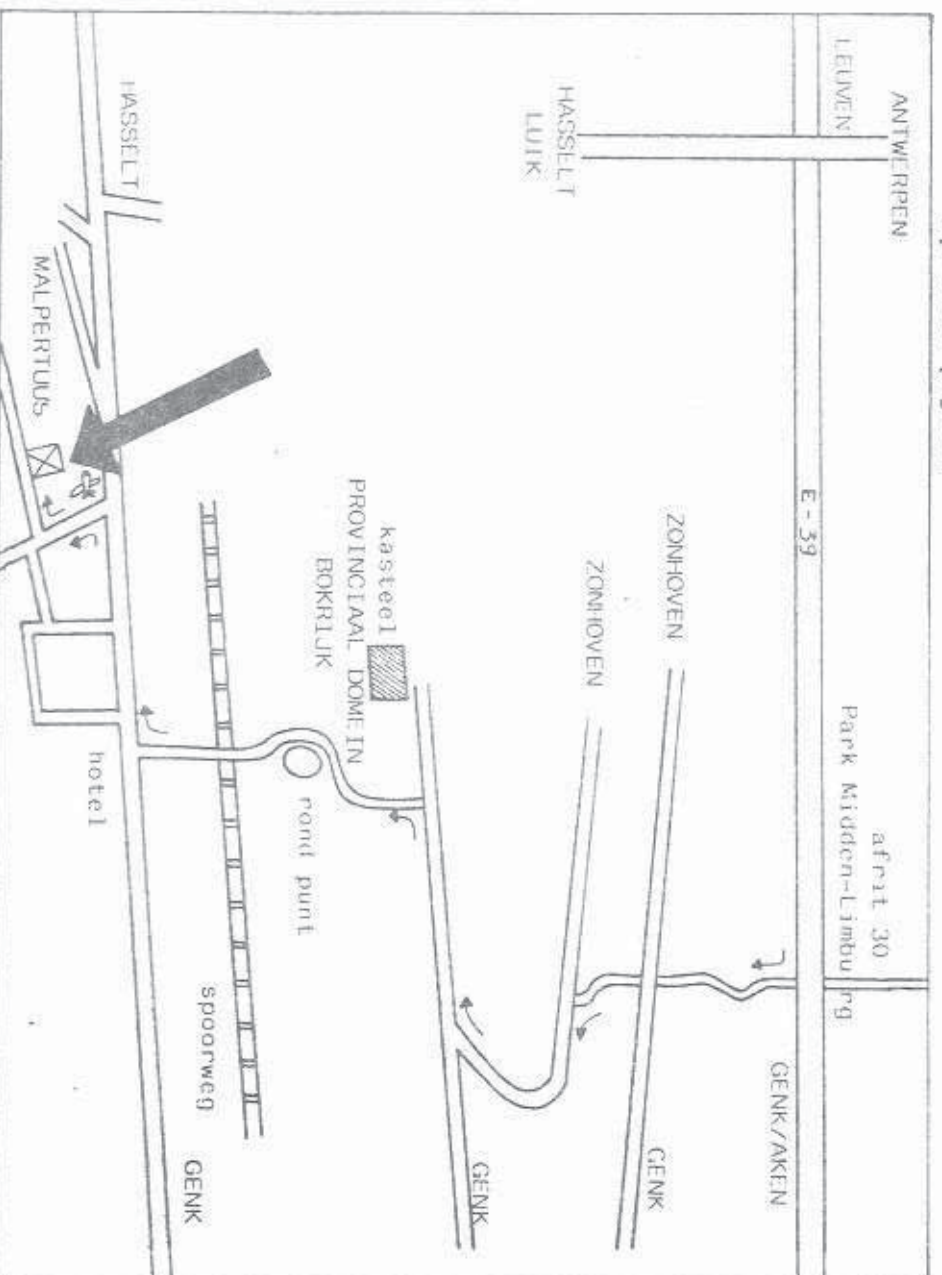
Vandaar: richting Bokrijk

aan het 1ste kruispunt weg Genk-Zonhoven oversteken naar Bokrijk
aan volgende T-kruispunt links afslaan (Domein Bokrijk)
aan volgende T-kruispunt rechtsaf (Domein Bokrijk)
aan volgende kruispunt richting Hasselt, langs rond punt over de
spoorweg tot aan de weg Genk-Hasselt
hier rechtsaf richting Hasselt
na 1 km 3de weg links (aan het reclamevliegtuig)
200 m verder aan het kruispunt rechtsaf en nog 250 meter rijden
Vossenbergsstraat.

Vanuit richting Genk: weg Genk-Hasselt en linksaf aan reclamevliegtuig.

Vanuit richting Hasselt; weg Hasselt-Genk en rechts aan reclamevliegtuig.

Vanaf de afrit 30 Park Midden-Limburg en op de weg Genk Hasselt worden de deelnemers geleid door de wegwijzers 'GVN-dag' in zwarte letters op witte pijlen.

programma

- 9.30u : Aankomst van de deelnemers bij de sportzaal Malpertuus - koffie, soep, versnapering of tussendoortje
- 10.00u : Verwelkoming van de deelnemers - vorming van wandelgroepen
- 10.15u : Vertrek per auto naar de parkeerplaats aan de Slagmolenstraat (ong. 6 km) voor de wandeling in het natuurreservaat De Maten
- 10.30u : Vertrek per auto naar de parking van het Provinciaal Domein Bokrijk (ong. 3 km) voor een wandeling rond het Openluchtmuseum
- 10.45u : Vertrek per auto naar de parking bij de Borggravevijvers (ong. 3 km) voor een wandeling in het vijvergebied van Bokrijk
- 11.00u : Vertrek per auto naar de parking van het Kasteel van Bokrijk (4 km) voor een parkwandeling of een wandeling door het Arboretum
- 13.15u : einde van alle wandelingen en terugrit naar Malpertuus
- 13.30u : Lunch
De deelnemers kunnen hun lunchpakket meebrengen of tegen een natuurgidsvriendelijke prijs ter plekke kiezen uit een volgende aanbod : broodjes ham, broodjes kaas, broodjes met kipkap of met braadworst, Limburgse fruittaart, kruidenpannekoeken of boekweitkoek met stroop (wie wil, krijgt de recepten erbij!)
- 14.30u : ATTRACTIES EN FEESTELIJKE ACTIVITEITEN
- tentoonstellingsstand over bos en heide
 - stand van het Vogel- en Dierenasiel van Opglabbeek
 - stand van het Provinciaal Natuurcentrum Rekem
 - stand van de Provinciale Toeristische Dienst Limburg
 - stand over en met hoogstamappels
 - stand met biologisch gekweekte groenten
 - stand van een imker met produktie
 - stand met eigen oogst van fruitwijn
 - stand met kruiden en kruidenpannekoeken
 - stand met broodjes, warme worst, taart
 - stand van de Limburgse natuurgidsen met eigen produktie van kruidenolie, -azijn en -mosterd, decoratieve werkjes, etsen, pentekeningen, aquarellen,...
 - stand met allerlei oude volksspellen
 - optreden van volkse groep met boerendansen
 - demonstratie van vlegeldorers : van 1- tot 8-slag
 - interprovinciale wedstrijd volksspelen per ploeg
- 17.00u : Prijsuitreiking aan de winnaars van de wedstrijd - gezellig samenzijn tot aan het einde...

dag, lieve mensen

Blijkbaar hebben sommigen vergeefs uitgekeken naar het tussennummer dat we gewoonlijk in augustus uitgeven, als voorbereiding op de Nationale Natuurbeschermingsdag.

Nee, je Erica ging niet ergens verloren, maar kwam gewoon niet aan drukken toe.

Dit jaar werd niet enkel de traditionele Natuurbeschermingsdag gepland, maar ook in elke provincie zouden er in de week vooraf, van 14 tot 22 september, meer plaatselijke activiteiten georganiseerd worden. En daar wrong nu juist het schoentje... We hadden wel tijdig het programma voor de Zwinstreek op 22 september, maar rond de wandelingen en andere actiepunten in Limburg bleef de onzekerheid hangen. Het Mal-secretariaat kon ons evenmin de juiste opgaven bezorgen, en wij besloten nog wat af te wachten... Een extra nummer zonder de Limburgse initiatieven vonden we ook niet zinvol, en zo gingen de weken voorbij. Vandaar geen tussennummer. Er werd afgesproken te zorgen voor een volledige lijst in de krant. Hopelijk heb je daar tijdig de nodige informatie gevonden voor de Natuurbeschermingsweek.

XXXXXXXXXXXX

Opmerkelijk nieuws voor de natuurbescherming in Limburg! De zetel van het Vlaams Instituut voor Natuurbehoud komt naar onze provincie en wel naar Hasselt in het kasteel op het Domein Kiewit, dat zo naast de bekende kinderboerderij een wetenschappelijke instelling van hoog niveau mag huisvesten. Iederen die zich voor natuurbehoud interesseert verwacht de volgende jaren positieve impulsen vanuit het nieuwe instituut.

XXXXXXXXXXXX

De Belgische Natuur en Vogelreservaten doen een oproep tot medewerking aan een enquête over de toepassing van het bembesluit van de Vlaamse Executieve, van kracht sedert 1/1/85.

Belangrijke elementen zijn:

-verbod op gebruik van biociden

-ten vroegste beginnen maaien vanaf 15 juni voor de eerste en 15 september voor de tweede maibeurt

-het maaisel dient verwijderd binnen de 10 dagen na het maaien. Zowel positieve als negatieve elementen zijn gewenst, dus namen van overheden die het besluit opvolgen of die overtredingen begaan. Natuurlijk met aanduiding van de gemeenten, liefst met precisering van wegen, waterlopen, spoorwegbermen, enz. waar de vaststellingen worden verricht. Uw gegevens worden verwacht op het B.N.V.R.-huis, Begijnhoflaan 456, 9000 Gent.

XXXXXXXXXXXX

Vorig jaar werd de eerste CVN-dag georganiseerd, als een gezellige contactdag voor alle natuurgidsen uit het Vlaamse land. Met een drietal redenen we naar West-Vlaanderen, naar het Provinciedomein te Beernem, waarvan ik me vooral de prachtige loofbossen, een grote kruidentuin en een enorm rijk ambachtenmuseum herinner.

Het programma dat Limburg voor de tweede uitgave aanbiedt vond je reeds in de vorige CVN-krant en ook elders in dit blad. We hopen dat de Limburgse gidsen talrijk aanwezig zijn, dan voelen de anderen zich dubbel welkom. Dus: tot 6 oktober in Malpertuus te Hasselt.

Samenstelling: Cécile Ulenaers, Linde Peer.

JONG GELEERD

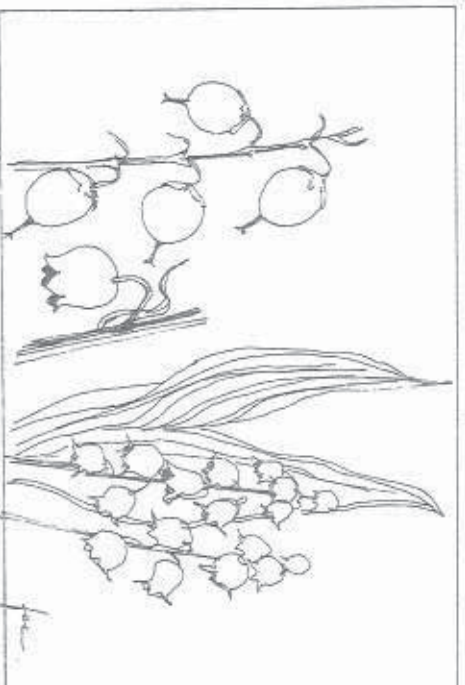
, een kans voor groei van kennis en inzicht.

verboden vruchten

DEEL DRIE.

Na de nachtschadefamilie en de roosachtigen, nemen we de liliëfamilie onder de loupe. Deze familie bestaat uit kruidachtige, overblijvende planten, met bol-
len of wortelstokken (onderaardse stengel). De planten hebben regelmatig bloe-
men, meestal zesbladig met zes meeldraden. Vele soorten worden als sierplant ge-
kweekt: Tulp, Lelie, Hyacint, Druifhyacint, Vuurpijl, Yucca, Aspidistra. Andere
soorten worden door de mens geteeld omdat delen van de plant eetbaar zijn: Asper-
ge (de wortelstok is eetbaar), Ajuin, Sjalot, Bieslook, look. Het geslacht Allium
(look) wordt meestal bij de liliëfamilie geplaatst. Diverse auteurs, o.a.
De Langhe in zijn flora, plaatst de looksoorten in een afzonderlijke familie (Al-
liaceae of lookfamilie). We gaan even verder in op enkele bekende soorten:

LELIETJE DER DALEN (Convallaria majalis). Convallaria betekent letterlijk: uit
het dal. De Latijnse soortnaam majalis wijst op het vroege (maius = mei) bloeien.
Het is een plant die met zijn maagdelijke witte bloempjes de lente inluidt.

LELIETJE DER DALEN

SALOMONSZEGEL (Polygonatum odoratum). Odoratum betekent welriekend, wijzend op
de geurende bloemen. In de lidtekens die de afgestorven stengels op de wortelstok
achterlaten, zag men de afdrucken van de zegelring, en wel deze van koning Salo-
mon.

EENBES (Paris quodrifolia). Quodrifolia betekent vierbladig. De Nederlandse be-
naming wijst op ene bes die boven de vier bladeren uitsteekt. De min of meer gif-
tige bes werkt zwak narcotisch. Vandaar de volksnaam Dolwortel. In de Middelleeu-
wen was de plant bekend onder de naam Solanum furiosum.

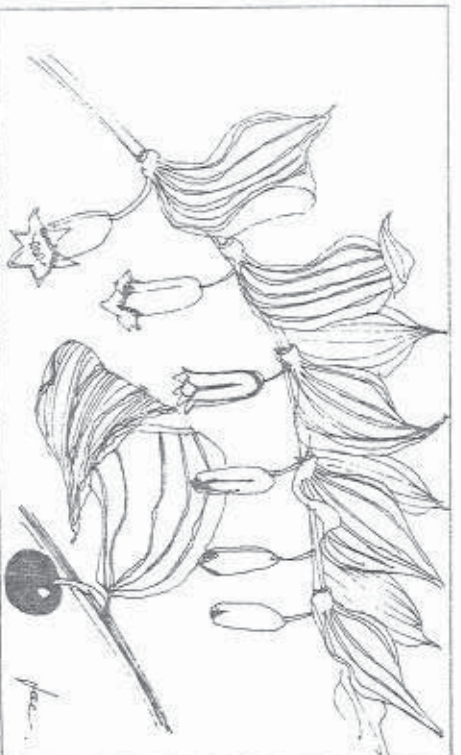
DALKRUID (Maianthemum bifolium). Een plantje dat in het vroege voorjaar onze
loofbossen met zijn kleine witte bloempjes siert. De Latijnse geslachtsnaam zegt
weer iets over de bloei die vroeg in het voorjaar gebeurt (mei = maius). De
soortnaam bifolium betekent tweebladig.

HERFSTIJLOOS (Colchium autumnale). De plant heeft qua uiterlijk veel van de Gro-
cus. Hij ontwikkelt zich schijnbaar in omgekeerde volgorde. In één kalenderjaar
verschijnen eerst de vruchten en vervolgens de bloemen. Hij bloeit van augustus
tot november. In het volgende voorjaar verschijnen pas de bladeren en de veelza-
dige doosvruchten. Alle plantedelen zijn zwaar giftig. Van schapen en geiten die
van de Herfstijloos hebben gegeten, kan de melk giftig zijn.

Vele liliëachtigen bevatten de giften convallarine en convallamarine. Lelie-
tje der Dalen bevat het uiterst giftige hartglucoside convallatoxine. Deze plant
werd eeuwen gebruikt als behandeling van hartaandoeningen. De laatste jaren zijn
er zuiverder en krachtiger preparaten voor het hart gemaakt, die tevens betrouw-

baarder zijn.

SALOMONSZEGEL.

We overlopen nog enkele soorten:

EENBES: hoofdpijn, duizeligheid, kan dodelijk zijn door ademverlamming.

LELIETJE DER DALEN: hartwakte, onregelmatige pols. De bloemen schijnen giftiger te zijn dan de bessen.

SALOMONSZEGEL: braken, hartkloppingen, ontstekingen der slijmvliezen en tandvleesbloedingen, opzwelling der lippen.

DALKRUID: dodelijke afloop niet waarschijnlijk.

Tekst: Dr. Janssen en George Nijs, Testelt.

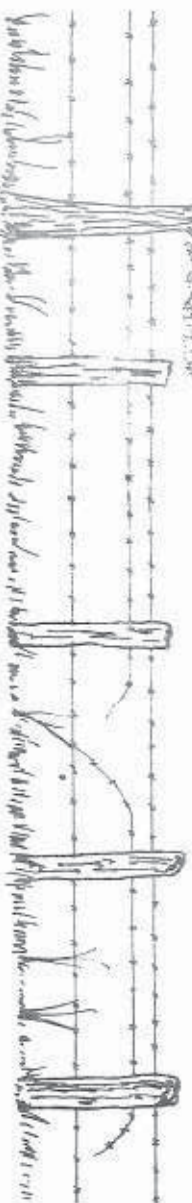
Tekeningen: Van Jacob, Spalbeek.

boom, vriend van demens

een symbool van organische scheppingskracht.

JUNIPERUS VIRGINIA L.: Louisiana's hoofdstad.

Het genus Juniperus of JENEVERBES telt ruim 50 soorten en zeer veel cultuurvariëteiten. Van alle soorten, verspreid over het noordelijk half rond, is de Noordamerikaanse soort Juniperus virginia L., of Potloodceder de grootste. Hij kan 30 meter hoog worden en een ouderdom van meer dan 300 jaar bereiken. Vaak ziet hij er dan ook haveloos uit, maar zijn vermogen om in leven te blijven is opmerkelijk. Juniperus virginia groeit zowel op alkalische als op zure grond, op droge en op vochtige standplaatsen. Het best gedijt hij op alluviale gronden in het zuiden van de V.S., waar deze boom een hoogte van meer dan 30 meter kan bereiken, met een diep gegroefde stam van ruim een meter diameter. Op arme gronden, in het noorden van zijn natuurlijke ver-

spreidingsgebied groeit deze zo al trage groeier nog langzamer. Hij wordt er - na jaren - amper groter dan een struik.

Het natuurlijke verspreidingsgebied van de Potloodceder strekt zich uit van zuidelijk Quebec in Canada, over het grootste deel van de oostelijke helft van de V.S.; van de Atlantische zee kust tot de Graet Plains, waar eindeloze omheiningen rond weiden en verlaten velden, droge grinthellingen, rotsige heuvelkammen, kalkstenen dagzomen en zelfs moerassen en meeroevers zijn opgefleurd met de dicke, altijd groene kolommen van de Potloodceder.

Evenals de Nederlandse naam Potloodceder en Rode Cedar is de Duitse benaming: Bleisiftzeder; de Engelse: Pencil-Cedar en de Amerikaanse naam: Easter Redcedar misleidend, want in feite is deze boom een echte Jeneverbes = Juniperus.

De soortnaam 'virginia', door Linnaeus gekozen, duidt op de naam van de toenmalige Engelse kolonie Virginia (+- 1648-1664), streek waarvan zijn typemateriaal herkomstig was. Juniperus virginia behoort - net als onze gewone Jeneverbes (Juniperus communis L.) - tot een oeroud geslacht en de paleologische vormen van zowat 35 gekende soorten zijn gevonden in glaciële afmetingen over heel dit noordelijk halfrond. Ten zuiden van de evenaar werden nooit fossielen van dit geslacht aangetroffen en ook heden komt Juniperus op het zuidelijk halfrond niet voor.

Van de meer dan 10 Jeneverbessoorten, inheems in Noord-Amerika, is de Potloodceder de meest voorkomende en de belangrijkste. Het traaggroeide, findradige en broze kernhout is zeer geurig en de kleur varieert van helder roosachtig rood tot diep roodachtig bruin en wordt omvat door een laagje van bijna wit spinhout. Het kernhout heeft veel goede eigenschappen en heeft daarom een brede waaiër van toepassingen bij de productie van gebruiksvoorwerpen. Het is goed bestand tegen insectenvraat en werd eertijds gebruikt voor het maken van motwrije kleerkasten. Spaanders van het geurige hout legde men tussen het linnengoed om motten weg te houden.

Het gemakkelijk te bewerken weefsel, de polijstbaarheid, de duurzaamheid en de geurigheid worden erg op prijs gesteld bij het vervaardigen van o.a. kastjes, sigarenkistjes, kano's, maar vooral voor de fabrikage van potloden. Laatstgenoemd gebruik leidde tot de Duitse, Engelse, Amerikaanse en Nederlandse benaming

het vervaardigen van kwaliteitspotloden

Potloodcederhouten plankje

Plankje met halfronde gleufjes

Ronde koolstofstiften in gleufjes
gelijmd

Op elkaar gelijmd plankjes met
ingelijmd stift

De ruwe potloden worden uit
de plankjes gefreesd

Gebruiksklare potloden

Tegenwoordig is de boom niet meer zo talrijk en het hout wordt nu bijna uitsluitend gebruikt voor het maken van kwaliteitspotloden. Zo'n potlood laat zich, door de fijne structuur van het hout, gemakkelijk aanscherpen zonder dat het splintert en bij deze bewerking verspreidt het ook nog een aangename geur. De Potloodceder heeft zijn naam dus niet van vreemden. Verder heeft deze boomsoort nog een andere populaire naam. Zo wordt hij bij ons ook 'Rode Ceder' genoemd en in Amerika: (Easter) Redcedar. Deze naam heeft hij te danken aan de rode kleur van de schors en van het hout. Deze kleur bracht er de Franse pioniers in Canada toe deze Jeneverbes 'baton rouge' (rode stok) te noemen. Later, toen ze ontdekten dat deze boom ook in Louisiana voorkwam, doopten de Louisianers - die ook Franse pioniers waren - hun hoofdstad: 'Baton Rouge', naar de boom die in Canada deze naam had gekregen.

Deze merkwuurige conifeer draagt twee vormen kleine, altijd groene blaadjes. Deze van zaailingen en jonge, krachtige twijgen zijn scherpe punt en naaldvormig, terwijl elkaar overlappende schubben het grootste deel van de boom bekleeden. Van februari tot mei verschijnen opvallende mannelijke en vrouwelijke bloemen op verschillende bomen. Zelden is de Potloodceder éénuitig en komen φ en σ bloemen op dezelfde boom voor.

Uit de vrouwelijke bloem ontwikkelt zich - na bevruchting - een vlezig, zeer geurige, besvormige kegel, met een of twee, zelden drie of vier kleine, kastanjebruine, vleugellose zaden. In de vroege herfst, volgend op het bloeiseizoen, worden de groene bessen bij het rijpen donker, purperachtig blauw en berijpt. Elke twee of drie jaar worden overvloedig kegels geproduceerd, maar slechts één tot tweederde van de zaden is kiemkrachtig. De bessen verschaffen niet alleen voedsel voor vogels en kleine zoogdieren; zij bezitten ook medicinale eigenschappen en ze worden tevens gebruikt om jenever te aromatiseren. Om dezelfde reden wordt uit de bladeren en twijgen een olie gedistilleerd voor de zeep- en parfumdustrie. 'Cederolie', bereid uit zagemeel en spaanders van Juniperus virginica werd tot voor kort nog gebruikt in de olie-immerciëlechniek bij microscopie.

De aan flarden hangende, licht roodachtig bruine schors van deze boom is zelden meer dan een halve centimeter dik. De stam is vaak zo gegroefd dat hij de indruk wekt van ontbering en de schors scheurt van nature af in smalle, vezelige tafels. De stam is recht, met aan de voet vaak houtige, bovengrondse wortels, hetgeen de boom erg kwetsbaar maakt bij zelfs lichte opervlakkige branden. In gemengde aanplantingen, hoofdzakelijk met loofbomen, wordt het ondiepe wortelstelsel beter beschermd en is de schade, veroorzaakt door vuur gering. Juniperus is waardplant van een roestziekte die appelbomen aantast. Het voorkomen van de Potloodceder wordt als een bedreiging aanzien, op plaatsen waar appletoel van economisch belang is.

De natuurlijke verspreiding van Juniperus virginica geschiedt uitsluitend door zaad, dat meestal door vogels wordt verspreid. Mede hierdoor zijn de bestanden van deze boom erg verstrooid en is het moeilijk een exacte schatting te maken van het totale bestand van Juniperus virginica in de USA. De commerciële exploitatie gebeurt daarom grotendeels in de vorm van kleine partijen hout die worden verhandeld door boeren op de plaatselijke markten.

Uit het hier voorgaande blijkt dat Juniperus virginica een interessante boom is, ook als parkboom. Hij gedijt op bijna elke grondsoort en er worden meer dan 30 cultuurvarieteiten van gekweekt, in het bijzonder voor ornamentale doeleinden, als welgevalligheid voor het oog.

Tekst en tekeningen: Louis Simons, Lommel.

Natuurlijk verspreidingsgebied van *Juniperus virginiana* L.

BRONNEN:

Collingwood, G.H., W.D. Brush, 61. Knowing your trees, 110 pp. Am. For. Ass Washington.
Boom; B.K., 78. Nederlandse Dendrologie, 454 pp. Zomer en Keuning, Wageningen.
Aman, G., Bomen en Struiken i/d natuur, 224 pp. Zomer en Keuning, Wageningen.
Edlin, H., 79. Bomen en Struiken, 256 pp. Zomer en Keuning, Ede.
Hora, B., 81. Bäume der Welt, 288 pp. DRW-Verlag, Stuttgart.
Mitchell, A., 82. Die Wald und Parkbäume Europas, 419 pp. Verlag P. Parey, Hamb/Berlin.
Ruschforth, K., 1981. Bomen, 192 pp. Zomer en Keuning, Ede.
Frey, Th., in Magna 84/4: Bleistifte=Graphitstifte. Weltz KG, Ochsenfurt-Hohestadt.

DEEL DRIE.

natuurlijke landschapselementen

HEUGEN EN HAGEN (3).

BEZINNING

Tot ongeveer 1950 was de aanplanting van inheemse soorten algemeen in gebruik. In dat verband denken wij in het bijzonder aan Haagbeuk en Meidoorn. Wat daarna gebeurde is op zijn minst merkwaardig te noemen en heeft de klok een generatie achteruit gezet met de vraag of het nog wel ooit goed zal komen. Plots werd de markt overspoeld door cypresachtigen die eigenlijk in het zuiden thuishoren. De kwekers sloegen de consumenten om de oren met slogans in de aard van gemakkelijk te kweken, goedkoop, wintervast, ziektevrij, geen onderhoud, enz... Vooral dit laatste argument was aanzien als bepalend voor de aanschaf en het aantal mensen dat in de valstrik van de gemakzucht liep was niet te tellen. Ikhzelf was daar trouwens ook bij.

De eerste tien jaar was er trouwens geen vuiltje aan de lucht. Met schoffelen tussen de planten was je er immers vanaf. Daarna spatte de droom uiteen als een zeepbel. De struiken stonden te kort open, waar ze mekaar raakten ontstond een dorre kant, door het energie-overschot kregen de vrijgebleven kanten een overdadige scheut, ze waren niet meer te houden. Bij sneeuwval bogen de takken naar buiten, richtten zich niet meer op, moesten worden afgehaakt en lieten open plekken na in het geheel. Getopte exemplaren gaven een explosie van groei te zien. Binnenin de struiken hoopte de bladafval zich op en vergrootte het brandgevaar in de zomer. Kortom: er was geen lol meer aan en na 20 jaar werd het een complete overweldiging. Als ze niet ten offer waren gevallen aan de Rode Spin - want ziektevrij bleken ze helemaal niet te zijn - werden die beminnelijke struiken van eertijds, enorme bossen van een schrikbarende omvang.

Uit bittere noodzaak zagen we dan ook de groene gordijnen een voor een verdwijnen. De stammen waren goed voor de onrendabele stook in de vervuilde haarden, de takken werden vermalen tot compost. De rest was niet meer dan een trieste herinnering. De mens wikt, maar de natuur beschikt. Als men een verkeerde soort aanplant krijgt men het dekfel op de neus. Laat het ons de zoveelste les zijn. Laat ons alleen streek-eigen soorten aanplanten, soorten die thuishoren in ons eigen milieu en op onze eigen grond. Laten wij het landschap verrijken in plaats van het te verarmen.

AAN TE PLANTEN SOORTEN.

Als wij een beetje goede wil aan de dag leggen en een kleine portie verbeelding laten spreken, is er veel te bereiken. Brengt men daarbij een zekere variatie aan in de keuze van de planten, dan kan elke tuin worden omgetoverd in een

klein aards paradijs. Eerlijke kwekers zullen daartoe eerlijke informatie geven en een deskundig advies verstrekken. In de openbare bibliotheken staan voor de-
ze oplossing GRATIS talloze boekwerken en gidsen ter beschikking. Er is namelijk
nogal een en ander over dit onderwerp gepubliceerd. En gezien het resultaat ge-
neraties lang kan doorwerken is het zeker de moeite waard, voldoende tijd te be-
steden aan overweging en planning.

Hoe dan ook: verantwoord aangelegde hagen zijn een waardevol landschapsle-
ment. Denk daarvoor aan de biologische rijkdom en het ecologisch evenwicht die
in het hoofdstuk functie worden aangegeven. En in de vormverscheidenheid kunnen
wij onze fantasie botvieren. Volgende soorten zijn het aanplanten waard:

TweestijlIGE Meidoorn:	<i>Crataegus oxyacantha</i> ;
EenstijlIGE Meidoorn:	<i>Crataegus monogyna</i> ;
Groene Beuk:	<i>Fagus silvatica</i> ;
Rode Beuk:	<i>Fagus atrapuntica</i> (moeilijk te starten);
Dwergkwee:	<i>Chaenomeles lagenaria</i> ;
Els-soorten:	<i>Alnus</i> (natte omgeving nodig);
Haagdoren:	<i>Crataegus monogyna</i> ;
Kerselaar:	<i>Carpinus betulus</i> ;
Liguster:	<i>Ligustrum vulgare</i> (groenblijvend);
Haagbeuk:	<i>Carpinus</i> (kalk in de grond nodig);
Zuurbes:	<i>Berberis vulgaris</i> ;
Dwergmispel:	<i>Cotoneaster integrifolia</i> ;
Laurierkers:	<i>Prunus lauroceranus</i> (groenblijvend).

De genoemde soorten zijn gemakkelijk verkrijgbaar en niet duur. Op de jaar-
lijkse boommarkten die door de natuurbescherming worden georganiseerd, zijn de-
ze soorten ook te verkrijgen en aan lagere prijzen. Het opzet is de 'vergroening'
te versnellen en men staat er ten allen tijde klaar met kundig advies. Verder
komen voor de aanplanting van heggen ook nog in aanmerking.

Lijsterbes:	<i>Sorbus aucuparia</i> (vroeg bessen);
Hazelaar:	<i>Corylus avellana</i> (nootvruchten);
Hondstroos:	<i>Rosa canina</i> ;
Eglantier:	<i>Rosa rubiginosa</i> ;
Sleedoorn:	<i>Prunus spinosa</i> ;
Vogelkers:	<i>Prunus padus</i> (zeer vroege vruchten);
Amerikaanse Vogelkers:	<i>Prunus serotina</i> ;
Brem:	<i>Sytisus scoparius</i> ;
Hulst:	<i>Ilex aquifolium</i> (zeer late bessen);
Kardinaalsmuts:	<i>Econymus europaeus</i> ;
Sporkehout:	<i>Rhamnus frangula</i> (bloem en vrucht samen);
Rode Kornoelje:	<i>Cornus sanguinea</i> ;
Gewone Vlier:	<i>Sambucus nigra</i> ;
Gelderse Roos:	<i>Viburnum opulus</i> (vroeg bessen);
Sneeuwbes:	<i>Symphoricarpos albus</i> ;
Witte Abeel:	<i>Populus alba</i> (natte omgeving nodig);

Wilge-soorten...
Gagel:

Salix....
Myrica gale.

De ideale heg is deze waarin monocultuur - dat is het aanplanten van één en dezelfde soort - vermeden wordt en die bestaat uit verschillende soorten. Als men dan ook nog let op de vroeg- en laatbloeiers, dan krijgt men vroeger en late bessen. Dat is gunstig voor het voeden van de vogels. Heeft men daarbij nog bladverliezende en bladhoudende soorten in gelijkmatische hoeveelheid, dan benadert men het ideaal. Men zal dan het ganze jaar door kunnen genieten van de aanwezigheid van bijen, hommels en wespen, zonder de waar te nemen vogelsoorten te vergeten. Ook talloze vlindersoorten zullen van de partij zijn.

Plant men met andere woorden in dezelfde heg de volgende soorten: Vlier, Hondсроos, Hazelaar, Kardinaalsmuts, Meidoorn, Sleetdoorn, Lijsterbes, Egantier, Gelderse Roos, Kornoelje, Hulst, Zuurbes, Sporkhout en Gagel, dan zal je eens wat zien. En zo help je ook nog de zeldzame soorten in stand houden. En dat zal voor de samenleving in de volgende generaties van een niet geringe betekenis zijn.

HOE AANPLANTEN?

Over de wijze van aanplanten bestaan vele versies, eigen aan de soort en kweker die daarvoor een gepast advies klaar heeft als hij fier is op zijn vak en de klant naar behoren wil bedienen. Anders hoeft men zich maar te wenden tot de milieuverenigingen. Ik herinner mij de werkwijze, die mij werd aangeraden toen ik tot inzicht was gekomen en een andere haag heb aangeplant naar aanleiding van het uitsmijten van die idiote kerkhofconiferen. Dat gebeurde als volgt:

1. men graaft een gracht van tachtig centimeter in de breedte en de diepte;
2. men brengt op elkaar volgende lagen compost en aarde aan tot de geschikte hoogte bereikt is. Men mengelt de lagen met de spitriek;
3. men brengt de struiken aan op vijftig centimeter van elkaar. Komt men met de buurman overeen, dan kan men aanplanten op de scheidingslijn. Zo wordt veel ruimte gewonnen en heeft men het genoegen samen iets te doen voor het welzijn van een gemeenschap.
- Kan dat niet, dan blijft men minimaal 50 centimeter van de scheidingslijn verwijderd. Wil men de heg kunnen scheren zonder op buurmans eigendom te komen, dan plant men een haag op één meter van de scheidingslijn. Men kan dan scheren door zich te bewegen tussen haag en scheidingslijn of-muur;
4. men schudt de planten terwijl men aarde aanbrengt tussen de verspreide wortels;
5. men trapt aan met de voet evenwijdig aan de buitenkant van de gegraven gracht. Nooit met de punt van de schoen naar het centrum van de plant;
6. zes liter water gieten per plant, liefst met de broes;
7. afdekken met compost en bladeren tegen het uitdrogen of bevriezen;
8. het eerste jaar regelmatig gieten;
9. jaarlijks bemesten met lavameel om de invloed van de zure regen te minimaliseren. De invloed van deze regenvorm is immers grotendeels een gevolg van gebrek aan bemesting van de grond.

Volgens de kweker zou deze werkwijze de volgende voordelen opleveren voor de heg:

1. snelle groeiaanvang en beworteling op grote diepte;
2. minder kans op bevriezen bij sterke vorst in de winter; (denk aan 1984);
3. minder kans op uitdrogen bij grote droogte in de zomer (denk aan 1976);
4. minder wortelverspreiding doorheen de tuin omdat ze naar grotere diepte gaan;
5. beter bestand tegen zure neerslag en zijn vernielende gevolgen.

WANNEER AANPLANTEN?

Bladverliezende heesters plant men aan vóór de winter omdat zij vocht verdampen. De vochtopname gebeurt problematisch als niet tijdig en voldoende is ingeworteld. Dikwijls sterven de heesters na de winter af door uitdroging v/d grond.

Bladhoudende heesters plant men aan na de winter, maar toch nog vóór april.

Om een schone volle haag te krijgen zonder kale plekken aan de onderzijde, scheert men de haag minstens eenmaal per jaar tegen het einde van juni, want dan is de grootste groeischeut voorbij. Alle afval is goed voor de composthoop alhoewel rekening moet gehouden worden met een lichte zuurtegraad van Ligustrum en Laurierkers.

Men scheert schuin naar boven, zodat de haag een trapeziumvormige doorsnede krijgt met de grootste zijde aan de onderkant. Dat bevordert de lichtinval en de bladgroei. Zodoende heeft het oog ook wat. Plant men aan de voet van de haag kleine bloemplanten, ik denk aan Stinkers of goudsbloemen, dan is de haag een feest voor het oog. En ook deze planten zijn na het uitbloeien ideaal voor de composthoop. Het is aan te raden, de haag nog eens een snoeibeurt te geven vóór de winter (einde augustus).

Tekst: Jef Leijssen, Overpelt.
Tekeningen: Dan Jacob, Spalbeek.
Bronvermelding na slot.

nucleaire winter

Na de comedie die opgevoerd is rond de raketten-affaire, is de bevolking een beetje ontmoedigd. 'Er is toch niets aan te doen' is nu de gangbare opinie. Dat wisten wij al van te voren, want daar wordt bewust op gespeeld. Toch mogen wij niet afgeven en meer dan ooit is het nodig mee te doen aan de betoging tegen de kernbewapening die op 20 oktober doorgaat te Brussel. Wie leest wat volgt zal daar niet aan twifelen. I.I.

HARD RAIN HAS FALLEN ON MY HEAD.....

Veertig jaar geleden ontplotte 'Little boy' boven Hiroshima. Dit was blijkbaar niet voldoende, want drie dagen later gebeurde hetzelfde op Nagasaki. Na de oorlog werd door de bezettende Amerikanen in Japan een ultramodern onderzoekscentrum opgericht om de gevolgen van de atoombom op de mensen te bestuderen. De slachtoffers werden 's morgens per taxi afgehaald en een hele dag onderworpen aan een aantal tests. In de statuten van het centrum stond wel dat het alleen diende voor het onderzoeken. Aan behandeling mocht niet worden gedaan. De mensen werden dus duidelijk gebruikt als een soort proefkonijnen. Naar buiten toe werden de gevolgen van de ontploffingen zoveel mogelijk geminimaliseerd door de Amerikanen. Japanse artsen die artikels wilden laten verschijnen over de behandeling van de stralingsslachtoffers in de medische pers kregen hiertoe nergens de mogelijkheid. De drukkers waren immers door de bezetters verwittigd dat ze vervolgd konden worden wanneer ze hier zouden aan meewerken. Deze af-

schuwelijke gevolgen van de atoomontploffingen konden echter toch niet verborgen blijven. Steeds nieuwe gegevens werden in kaart gebracht. En hoe meer men erover studeerde, hoe meer inzicht men kreeg in de dramatische gevolgen.

Nieuwe feiten.

Nu veertig jaar later is er een nieuw gevolg ontdekt van een kernoorlog: de NUCLEAIRE WINTER! Het ongeloflijke is echter, dat deze nucleaire winter-theorie de tot nu toe bestaande gevolgen van een atoomoorlog totaal verandert en er om zo te zeggen nog een extra zware dimensie aan toevoegt. Het gaat hier niet meer over de mogelijke verwoesting van bv. West-Europa. Neen, de nucleaire winter bevestigt, dat een kernoorlog gevolgen heeft voor de hele wereld. Men zal nergens meer veilig zijn, nog sterker: de hele mensheid is met uitroeiing bedreigd.

Toch bestaat er reeds sedert 1964 een wetenschappelijke studie - Nucleair Disaster - waarin Tom Stonier als eerste wijst op de klimatologische gevolgen van de stof- en roetdeeltjes die door kernontploffingen in de atmosfeer worden geslingerd. In de lagere atmosfeer (14 km hoogte) zal dit een vergrote neerslag tot gevolg hebben. Maar in de stratosfeer (tot 56 km hoogte) zullen de stof- en roetdeeltjes het zonlicht gedeeltelijk tegenhouden, en alzo kouder weer veroorzaken.

Hiervoor baseerde Stonier zich op studies van klimatologische gevolgen van vulkaanuitbarstingen en bosbranden. Zo veroorzaakte de uitbarsting van de Krakatau in 1883 een gemiddelde daling van 1 graad Fahrenheit t.o.z. van de normale temperatuur en dat over de ganze wereld in 1884. Drie jaar lang werd in Frankrijk t.o.z. van Krakatau aan de andere kant van de wereld - een vermindering van 10 % van het zonlicht vastgesteld.

Het UNO-rapport Comprehensive study om Nucleair Weapons uit 1980, vermeldt klimaatveranderingen als gevolg van de wijziging in de ozonlaag, waardoor de stratosfeer verhit wordt en de troposfeer van temperatuur zal veranderen. Dit effect zal door stofwolken in de atmosfeer nog versterkt worden. Zelfs een temperatuurvermindering van 1 graad Celsius zou een ramp betekenen voor bij voorbeeld de graanproductie in Canada en de USSR.

Brandeffecten.

In 1982 wijst Bernard Feld, hoofdredakteur van het bekende tijdschrift Bulletin of the Atomic Scientists, op het feit dat stikstofdioxide door luchtstromingen op grote hoogte over de ganze wereld zal worden verspreid en dus ook boven het Zuidelijk halfrond de ozonlaag zal vernielen en huidanker zal veroorzaken.

Maar de eerste kwalitatieve studie van de invloed van brandenrook in een nucleaire oorlog op de atmosfeer, verscheen in een artikel van Paul Crutzer. Zijn computerberekeningen wezen op massieve hoeveelheden rook en roet die door stad- en bosbranden tijdens een kernoorlog in de atmosfeer zouden worden gejaagd. Via twee-dimensionele computermodellen van de chemische reacties en circulatie in de atmosfeer, kwamen ze tot de verrassende bevinding dat in de Noordelijke Hemisfeer het zonlicht voor meerdere weken grotendeels zou geblokkeerd worden. Bij hun scenario's van een 5000 megaton en een 10.000 megaton oorlog, zouden alleen al de bosbranden het zonlicht minstens met de helft doen verminderen, misschien zelfs tot een honderdste; dit alles zou de ganze structuur van de atmosfeer qua temperatuur en circulatie doen veranderen, met veranderingen van landtemperatuur en de windsystemen als gevolg.

Dit aanzienlijk veranderend klimaat zou elke landbouw in het Noordelijk Halfrond onmogelijk maken. Ook zou het plankton in de helft van de zeeën van het Noordelijk Halfrond uitsterven, en als zodanig de visstand als voedselvoorraad praktisch laten verdwijnen.

Effecten op het klimaat.

Carl Sagan werd door de Amerikaanse National Academy of Sciences gekontakteerd om de mogelijke klimatologische effecten te bestuderen van het stof dat in de lucht wordt geworpen tijdens een kernoorlog. Dit was voor Sagan een gemakkelijke zaak, daar hij al de gigantische zandstormen op Mars had bestudeerd. De studie werd bekend onder de naam van het 'TAPPS-rapport', naar de namen van de auteurs. (Taps is in het Engels het klaoensignaal dat bij het begraven van gesneuvelde soldaten wordt gespeeld).

Na een kernoorlog zal na korte tijd heel het Noordelijk Werelddeel in een permanente duisternis worden gehuld. Binnen een week zal de hoeveelheid zonnelicht dat de grond bereikt, verminderd zijn tot maar een paar procent van de normale hoeveelheid. Een eerste verrassende bevinding was dat het Zuiderse werelddeel meer zal getroffen worden dan men vroeger dacht.

Massieve verstoringen in de globale circulatiepatronen zullen het vervoer van de rook en het stof over de evenaar sterk versnellen en zeer snel zal deze black-out de ganze bewoonde wereld bedekken. Als bij een klein conflict maar 0,8 % van het bestaande kernarsenaal zou worden gebruikt nl. 100 megaton, zou dit praktisch dezelfde hoeveelheid stof en rook in de atmosfeer brengen, veel meer dan men vroeger durfde vermoeden. Kortom, weken, zelfs maanden lang, zal het overdag rond het middag-uur buiten niet helderder zijn als 's nachts met maanlicht. DIT IS ECHTER NOG MAAR HET TIJDE VAN DE NUCLEAIRE IJSBERG.

Nucleaire winter.

Door de absorptie van het zonlicht zal ook de temperatuur drastisch dalen. Een barre nucleaire winter zal volgen. Op het vasteland kunnen de temperaturen voor minstens één jaar onder nul blijven, gepaard gaande met dramatische veranderingen in het lokale weer- en neerslagpatroon. Zelfs indien een kernoorlog in de zomer zou plaatsvinden moet men rekening houden met een maandenlange sneeuwval. Deze vriestemperatuur zal de kansen voor menselijke overleving aanzienlijk verkleinen.

Met uitzondering van de kustgebieden, waar ononderbroken stormen zullen razen, zal overal elders de normale temperatuur naar beneden vallen tot een gemiddelde van -15 tot misschien zelfs -25 graden Celsius. Voor West-Europa zal pas na een paar maanden de temperatuur boven het vriespunt stijgen, en na ongeveer 8 maanden zou de gemiddelde temperatuur nog altijd 5 à 10 graden lager zijn dan normaal. Zelfs bij een beperkt scenario van 100 megaton, kan de tem-

peratuur dalen tot min 20 graden Celsius. Volgens Alexandrof zou zelfs na een achttal maanden een aantal berggebieden warmer worden dan normaal, als gevolg van de opwarming van de hogere atmosfeer. In Tibet, de Andes en het Amerikaanse Rotsgebergte zouden de temperaturen van 5 tot 20 graden boven het normale stijgen, met als gevolg massale overstromingen door smeltende gletsjers.

Honger.

Volgens een andere studie zou zelfs tot ver in het Zuidelijk Halfrond na twee of drie dagen al vorst kunnen optreden, zelfs bij beperkte kernconflicten. De effecten van duisternis en koude zullen nefast zijn voor een groot gedeelte van de plantegroei. In de eerste maanden na een kernoorlog zal er te weinig licht zijn om de fotosynthese op gang te houden. De meeste planten zullen ophouden te groeien, zo niet afsterven. Dit gecombineerd met de lage temperaturen, zal praktisch elke oogst op het Noordelijk Halfrond vernielen.

Ook zullen de meeste dieren sterven. Het grootste gedeelte van het vee op de boerderijen zal reeds dood zijn of sterven na een kernoorlog. De meeste wilde dieren zullen sterven van de dorst omdat het oppervlaktewater tot één meter diep bevroren zal zijn, of van de honger omdat plantaardig of dierlijk voedsel zeldzaam wordt.

De ganse voedselketen zal op de meeste plaatsen in elkaar storten, en de meeste overlevende mensen zullen van hongersnood omkomen. Ook in de Derde Wereld zal dit dramatische gevolgen hebben. De meeste ontwikkelingslanden moeten namelijk hun voedsel invoeren vanuit het Noordelijk halfrond, waar na een kernoorlog de oogsten zullen vernietigd zijn. Onbeschadigd gebleven voedselstocks zullen niet gebruikt kunnen worden. Deze landen zullen dan moeten terugvallen op hun eigen landbouwproductie, maar rijst bijvoorbeeld zal geen rijstkorrels kunnen voortbrengen als het aan temperatuuren onder 10 graden Celsius is blootgesteld.

De tropische wouden kunnen in het ergste geval totaal verdwijnen. Zij zijn veel minder dan wouden uit de gematigde zone bestand tegen zelfs korte periodes van duisternis en koude. Dit zal op zijn beurt leiden tot het uitsterven van de meerderheid van de planten- en diersoorten op aarde. In de Derde Wereld zal men door gebrek aan voedsel proberen de resterende oerwouden te kultiveren door ze plat te branden, wat weer zal leiden tot nog meer roet in de atmosfeer, nog minder zonlicht en nog grotere koude.

Door de enorme temperatuurverschillen tussen zee en land zullen voortdurend zeer intense kuststormen razen. Daardoor zal ook de visvangst als potentiële voedselbron wegvallen. In elk geval zal de concentratie van radioactieve stoffen in vissen en schelpdieren te groot zijn om eetbaar te zijn.

Effecten op het zonlicht.

Massale hoeveelheden stikstofdioxide, geproduceerd door kernontploffingen, zullen tot in de stratosfeer doorgedrongen zijn en de ozonlaag voor minstens één-derde hebben afgebroken. Daardoor zal het eerste jaar na de kernoorlog de hoeveelheid Ultra-Violet-B-straling stijgen tot minstens tweemaal de normale dosis. Bij mensen kan dit leiden tot oogbeschadiging en blindheid, verzwakking van het immuuniteitsstelsel en op lange termijn huidkanker. In de oceanen zal het plankton, dat al sterk zal te lijden hebben van de duisternis, grotendeels verdwijnen, wat tot massale vissterfte kan leiden. Door de branden en de vuurstromen in de steden zullen massale hoeveelheden gifgassen worden geproduceerd, waaronder koolstofdioxide, cyanides en de welbekende dioxines. Dit zou kunnen leiden tot een extreem giftige smog, afgewisseld met een zure regen van zeer grote sterkte.

De TAPPS-studie schildert ons een wereld na een kernoorlog, waarin de overlevenden zullen af te rekenen hebben met extreme koude, watergebrek, tekort aan voedsel en brandstof, zware straling en verontreiniging, ziekten en epidemieën en zware psychologische stress, dit alles in de schemering of duisternis en in

een onherkenbaar veranderd klimaat. Het is duidelijk dat alleen al de ecologische effecten van een kernoorlog de beschaving zoals wij ze kennen in elkaar zullen doen storten. Gecombineerd met de onmiddellijke effecten van een kernoorlog, zou dit kunnen betekenen dat uiteindelijk in het Noordelijk Werelddeel geen overlevenden meer zullen overblijven en in het Zuidelijk Werelddeel zullen mensen, dieren en planten erg te lijden hebben.

Maar met de huidige kernarsenalen zijn ergere scenario's mogelijk, en dan, besluit het rapport: In dat geval is een mogelijkheid tot uitroeiing van de Homo Sapiens niet uit te sluiten. Intussen zijn meer gesofisticeerde twee- en driedimensionale modellen ontwikkeld, die regionale en seizoensverschillen inkalculeren, en rekeninghoudend met de complexe interacties tussen de verschillende lagen van de atmosfeer.

Besluit.

Er is dus een zeer grote kans dat WANNEER LAND A, SUCCESVOL EEN EERSTE KLAP UITDEELT IN DE VORM VAN EEN KERNAANVAL, DIT LAND DAARTEE TEVENS ZELF-MOORD PLEEGT, OOK AL HEEFT LAND B, NOG GEEN VINGER AAN DE TREKKER GEHAD.

Bij heel dit betoog kan men zich de vraag stellen hoe waarschijnlijk een kernoorlog is. Inderdaad leven we al veertig jaar zonder kernoorlog. Wie weet spelen we het klaar dat nog een tijdje zo te houden, maar zou u daar uw hoofd op durven verdedden? Dit doet mij denken aan het geval van die man die van een hoog gebouw valt. Als hij halverwege een kantoorbeambte voor een open raam ziet staan, zegt hij: "Tot nu toe gaat alles goed".

Dr. Gie Mortelmans, Eksel.

BRONNEN:

De nucleaire winter, Carl Sagan e.a. Elsevier Amsterdam/Brussel.
De nucleaire winter, Erik Van Thienen i/d Nieuwsbrief, tijdschrift van de Medische Werkgroep tegen Atoomwapens (september 84).

flora-inventarisatie

Resultaten van floristische inventarisaties van het Lisec gedurende 1981-1984.

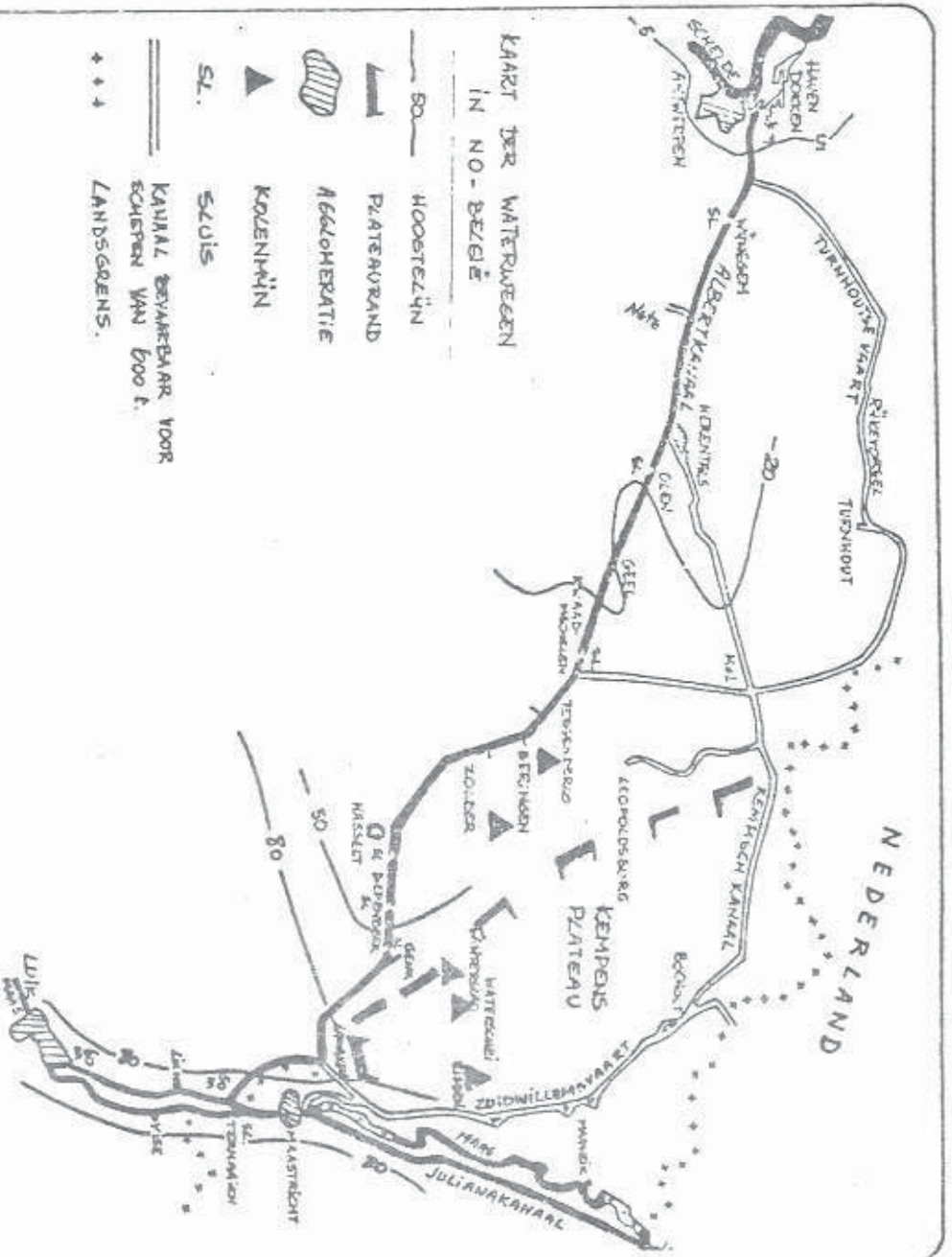
KANALEN.

Er werden gedurende de laatste vier jaar verschillende delen van de kanalen geïnventariseerd. We hebben de resultaten gerangschikt in 3 verschillende delen

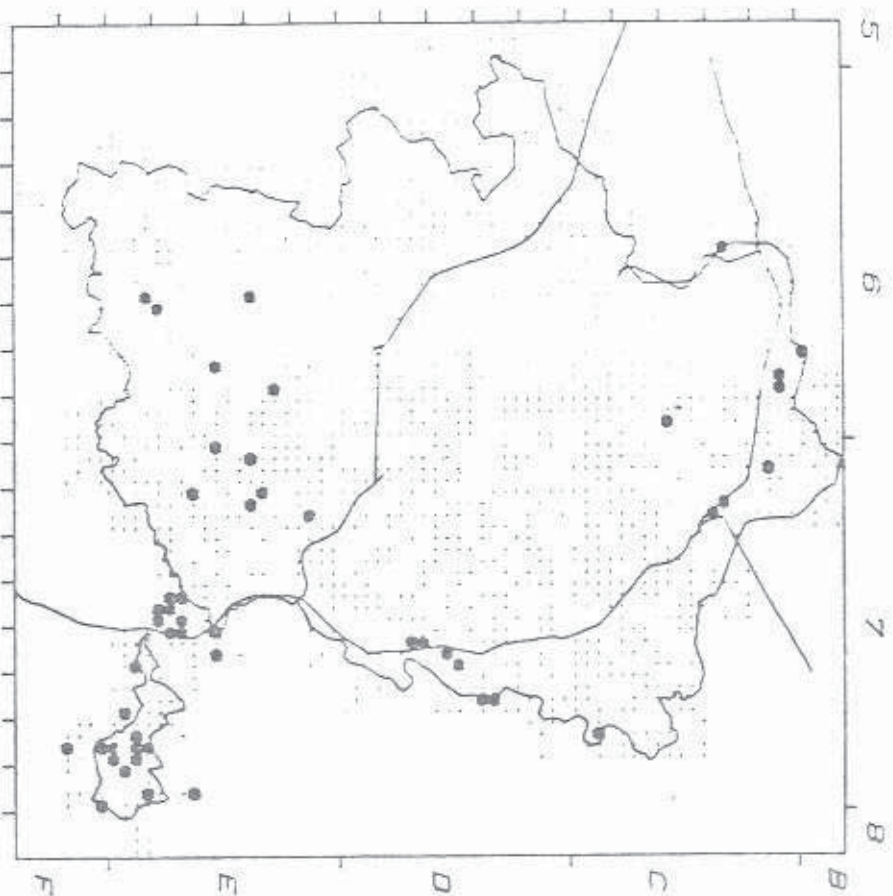
A. INVENTARISATIES VAN ENKELE VLOEIWEIDEN AAN HET KEMPENS KANAAL.

De kanalen die in Noordoost België gelegen zijn, worden net na luik voorzien van Maaswater (zie figuur 1). Dit water is kalkrijk en heeft een heel andere chemische samenstelling dan de Kempense voedselarme wateren. Het voedselrijk water van dit kanaal gebruikte men in de 19de eeuw in in de Kempen op acht plaatsen arme gronden voor de landbouw geschikter te maken.

De vegetatie van deze 'wateringen' of 'vloeiweiden' bevat ook heelwat zuidse hogere planten. Men vermoedt dat een aantal van de weilanden vroeger (een 100-tal jaren geleden) ingezaaid zijn met graszaad uit de Alpen. De laatste vire jaar werden lijsten opgesteld van de wateringen Stevensvennen Lommel: (20.04.81), Lommel-Kolonie:(16.04.84) en de Maat te Mol:(20.04.81). We geven enkel de soorten aan die zeldzaam zijn of buiten hun areaal voorkomen. De overige soorten zijn voornamelijk schaduwplanten en weilandsoorten.

Figuur 1. Kaart der kanalen in Noordoost België.

Figuur 2. *Primula veris*.

Figuur 2 toont het verspreidingsgebied van de Gewone Sleutelbloem. Normaal komt ze voor in Haspengouw en aan de Maas. Het kalkrijk water dat in de vloeiden stroomt heeft het gebied geschikt gemaakt voor soorten die voedselrijke bodems verkiezen. Als het voornaamste vermelden we: aalbes, Groot Hoefblad, Herfsttijloos, Kleine Watereppe, Slanke en Gewone Sleutelbloem, Voorjaarscrocus, Kraailook, Vogelmelk, Speenkruid en Kleine Veldkers.

B. DE RANDEN VAN HET KEMPENS KANAAL TE LOMMEL (Blekerheide: 8.8.84)

Het kanaalwater en de scheepvaart kunnen voor de verspreiding van heel wat soorten zorgen. Deze soorten, die van 'zuiderse oorden' komen, groeien enkel langs de randen van het kanaal. De planten breiden hun groeiplaatsen niet verder uit, omdat de arme gronden van de Kempen er niet voor geschikt zijn. De aangevoerde soorten, die aan de oevers groeien zijn o.a. Stijf Barbarakruid, Kruidvlir, Asperge, Slangenkruid, Reigersbek, Canadese Fijnstraal, Ruw Vergeet-mij-nietje, Kleine Theunisbloem, Japanse Duizendknoop,...

C. OPNAME TUSSEN EIGENBILZEN EN GELLIK (26.05.82)

Het Albertkanaal is hier diep in het landschap ingegraven. Eigenbilzen en Gellik bevinden zich aan de zuiderkant van het Kempens Plateau. De onderste lagen van de droorsteek behoren geologisch tot een formatie van het secundair (kalk)-tijdperk (ongeveer 70 miljoen jaar oud). De soorten die op deze bodems groeien horen eerder zuidwaarts thuis, waar de kalklaag aan de oppervlakte komt (Haspengouw, Maasvallei). Boven op het Plateau vindt men er de Kempense soorten.

De kalkplanten die hier buiten hun normale verspreidingsgebieden voorkomen zijn o.a.: Agrimonie, Wondklaver, Bergdravik, Bitterkruid, Bergnachtorchis, Zomerfijnstraal, Geel Walstro, Marjolein en Akkerhoornbloem. Deze planten kunnen op deze kalkrijke bodem viteraard lang standhouden. Men vindt ze dan ook al jaren op deze plaatsen.

Tekst en tekeningen: Robert Berten, Genk.

herfstgedicht

De druiven mogen zingen

voor Stijn

*De druiven mogen zingen
de wijnstok perst zijn sappen
september is een rijpe maand*

*een naam rankt aan mijn naam
een kind nog wit en roze
als schoonheid die ontspannen is,*

*en van mijn zoon is hij de zoon
met wortels eeuwen diep beschreven,
maar hij is kroon
en drinkt zijn moeder mild.*

*Dag Stijn,
mijn jonge wijn,
ik bewaar je in mijn oog.*

*Fernand Florizone
in Dorpsgewaden,
Colibrant-uitgaven.*